

УДК 336.14(477)

JEL Classification: M15, M42, O33

КОЖЕМ'ЯКІНА С. М.¹

ПРОГНОЗИ В БЮДЖЕТНОМУ РЕГУЛЮВАННІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2023.3.05>

Постановка проблеми. Прогнозування доходів бюджету є однією з найважливіших проблем, що виникають під час його формування. Особливо це стосується прогнозування на перспективу. Нові чинники, а також новітні загрози, що пов'язані з вторгненням росії на територію України, мають значний вплив на розвиток бюджетних відносин, формування бюджету різного рівня, а також всієї економіки країни. Особливо актуальне постає питання прогнозування в умовах відновлення повноцінного середньострокового бюджетного планування. *Мета* статті спрямована на визначення концептів формування прогнозних бюджетів в Україні в умовах відновлення прогнозовної роботи учасниками бюджетного процесу під час російської агресії. *Предметом* дослідження є особливості процесу прогнозування доходів бюджетів в умовах ризиків військового стану. *Методологічною основою та інформаційною базою* дослідження є актуальні науково-прикладні дослідження, статистична інформація. У статті використано низку методів, серед них аналіз, синтез, порівняння та узагальнення. Основною *гіпотезою* дослідження стало припущення, що ефективність управління економікою, фінансовий стан державного сектору залежать від якості бюджетного прогнозування та планування, бо вони є запорукою стійкого розвитку соціально-економічних процесів. *Вклад основного матеріалу.* Встановлено критерії якості прогнозів та наслідки, які очікуються при неточності прогнозів при середньостроковому бюджетному прогнозуванні. Встановлено, що прогнозний обсяг доходів бюджетів (і державного, і місцевого) залежить, від стану та тенденцій економічного та соціального розвитку, стабільності чи нестабільності, ефективності та прогресивності діючого законодавства, форм і методів організації роботи по мобілізації платежів до бюджету, рівня фінансової культури та інших факторів впливу. Визначено сучасні складові бюджетного прогнозування з уточненням їх етапів і стадій прогнозовної роботи. *Оригінальність та практична значимість* дослідження обумовлена аналізом позитивних та негативних процесів з позиції труднощів реалізації бюджетного процесу в економіці на даний час, що дозволило визначити ключові положення, які можуть бути враховані в процесі відновлення повноцінного середньострокового планування та прогнозування в умовах війни. Проведене теоретичне дослідження та розробка практичних рекомендацій сприятимуть стабілізації прогнозовної роботи органів державної влади. *Висновки.* Прогнозування має стати невід'ємною частиною процесу середньострокового бюджетного планування, що дозволить дослідити тенденції формування бюджетних доходів та видатків, встановити чинники, які слід враховувати у розрахунках бюджетних показників. Призначення бюджетного прогнозування полягає в оцінці різних і найвірогідніших варіантів розвитку подій формування бюджетних доходів і видатків, що створює основу для вибору цілей, які є орієнтиром при розробці бюджетів. Сучасні умови вимагають максимального розширення області застосування процесу прогнозування, подальшого удосконалення методології і методики розробки прогнозів.

Ключові слова:

прогноз, прогнозування, бюджет, доходи, бюджетне регулювання, середньострокове планування.

FORECASTS IN BUDGET REGULATION OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Formulation of the problem. Budget revenue forecasting is one of the most important problems that arise during its formation. This is especially true for future forecasting. New factors, as well as the latest threats associated with Russia's invasion of the territory of Ukraine, have a significant impact on the development of budgetary relations, the formation of budgets of various levels, as well as the entire

¹ **Кожем'якіна Світлана Миколаївна**, д-р екон. наук, професор, професор кафедри управління, Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна.

Kozhemiakina Svitlana, Doctor of Economic Sciences, professor, professor of the Management Department, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1314-0841>

e-mail: s.kozhemiakina@kubg.edu.ua

economy of the country. The question of forecasting is especially relevant in the context of the restoration of full-fledged medium-term budget planning. *The purpose* of the article is aimed at defining the concepts of the formation of forecast budgets in Ukraine in the conditions of the restoration of forecast work by the participants of the budget process during the russian aggression. *The subject* of the study is the peculiarities of the budget revenue forecasting process under the conditions of the risks of martial law. *The methodological basis* and information base of the research are current scientific and applied research, statistical information. The article uses a number of methods, including analysis, synthesis, comparison and generalization. *The main hypothesis* of the study was the assumption that the efficiency of economic management and the financial condition of the public sector depend on the quality of budget forecasting and planning, because they are the key to the sustainable development of socio-economic processes. *Presenting main material*. The criteria for the quality of forecasts and the consequences that are expected in case of inaccuracy of forecasts during medium-term budget forecasting have been established. It was established that the forecast volume of budget revenues (both state and local) depends on the state and trends of economic and social development, stability or instability, effectiveness and progressiveness of the current legislation, forms and methods of organizing work on mobilizing payments to the budget, the level of financial culture and other influencing factors. The modern components of budget forecasting are defined, with clarification of their stages and stages of forecasting work. *The originality and practical significance of the research* is due to the analysis of positive and negative processes from the point of view of the difficulties of implementing the budget process in the economy at the moment, which made it possible to determine the key provisions that can be taken into account in the process of restoring full-fledged medium-term planning and forecasting in the conditions of war. The conducted theoretical research and the development of practical recommendations will contribute to the stabilization of the forecasting work of state authorities. *Conclusions*. Forecasting should become an integral part of the process of medium-term budget planning, which will allow to investigate trends in the formation of budget revenues and expenses, to establish factors that should be taken into account in the calculations of budget indicators. The purpose of budget forecasting is to assess the various and most likely options for the development of events in the formation of budget revenues and expenses, which creates a basis for the selection of goals, which are a reference point in the development of budgets. Modern conditions require the maximum expansion of the field of application of the forecasting process, further improvement of the methodology and methodology of developing forecasts.

Key words:

forecast, forecasting, budget, revenues, budget regulation, medium-term planning.

Постановка проблеми. Прогнозування доходів бюджету є однією з найважливіших проблем, що виникають під час його формування. Особливо це стосується прогнозування на перспективу. Нові чинники, а також новітні загрози, що пов'язані з вторгненням росії на територію України, мають значний вплив на розвиток бюджетних відносин, формування бюджету різного рівня, а також всієї економіки країни. Особливо актуальне постає питання прогнозування в умовах відновлення повноцінного середньострокового бюджетного планування. В останні часи серед фахівців спостерігається посилення інтересу до вивчення методології бюджетного процесу, визначення його методів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сутності бюджетного процесу, його етапам присвячено роботи таких науковців, як, зокрема, О. Василик, К. Павлюк, А.А. Нечай, І. Луїна, В. Опарін, І.Розпутенко, Л. Товкун, В. Федосов, С. Юрій. Віддаючи належне їх

напрацюванням, зазначимо, що чимало проблем щодо бюджетного процесу в Україні все ще не знайшли свого вирішення. Таким, зокрема, є питання місця прогнозування в розвитку бюджетного процесу. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних фахівців, необхідно відзначити певну змістовну неоднозначність у трактуванні процесів прогнозування і бюджетного середньострокового планування в бюджетному процесі. Відсутність єдиного наукового підходу до дослідження теоретичних засад бюджетного планування в Україні обумовила актуальність і вибір теми дослідження, визначила його зміст і завдання.

Метою статті є визначення особливостей процесу прогнозування бюджетних доходів і видатків в умовах відновлення прогнозної роботи під час військового стану країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бюджет є одним з найважливіших елементів системи фінансового регулювання економіки, а його збалансованість і оптималь-

ність – один із головних чинників економічного зростання. Відповідно до 2-гої статті Бюджетного кодексу України бюджет - це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Під фінансовими ресурсами державного бюджету розуміють його доходи. *Доходи бюджету* - це усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти) [1].

При визначенні обсягу планових показників доходів бюджету використовують їх прогнозні значення, саме цим і обумовлюється необхідність використання цього інструменту бюджетного механізму.

Від точності прогнозів у значній мірі залежить якість бюджетної політики. Завищення доходів бюджету, що очікуються, веде до невідповідності між зобов'язаннями держави та можливостями їхнього виконання. Тоді уряд опиняється перед вибором: збільшити запозичення чи відмовитись від виконання законодавчо встановлених зобов'язань. При цьому у обох випадках існує ризик порушення макроекономічної стабільності. Заниження бюджетних доходів призводить до неповного використання ресурсів держави або потребує корегування бюджету у процесі його виконання, що створює небезпеку прийняття менш зважених рішень, і до зниження ефективності витрат.

У випадку низької якості прогнозів виникають серйозні ризики для реалізації бюджетної політики і для загальної макроекономічної стабільності.

Звідси, головним критерієм якості прогнозу є його точність (яка вимірюється, зокрема, величиною середньоквадратичної помилки). Важливі й інші характеристики прогнозів, наприклад наявність в них систематичного відхилення. Чергування недооцінки певного показника з його переоцінкою свідчить про випадковий характер помилки прогнозування, а переважання завищення або заниження прогнозів говорить про їхнє систематичне відхилення від фактичних показників.

Песимістичне прогнозування під час військового стану(при якому прогнози бюджетних доходів цілеспрямовано занижуються) може бути більш прийнятним, оскільки негативні наслідки завищення прогнозних доходів,

як правило, набагато серйозніші, ніж їхнє заниження.

Тому, першим кроком у підвищенні якості прогнозування бюджетних показників на перспективу є глибокий та детальний аналіз ситуації, що склалася у попередньому періоді, виявлення тенденції динаміки показників, що розглядаються, та чинників, що зумовили їх розвиток. Разом з тим здійснення якісного аналізу вимагає використання інформації, яка б забезпечувала відповідність методики розрахунку кожного показника, що моделюється, в межах свого часового ряду.

Все це зумовлює необхідність більш детального аналізу самого терміну прогноз. Прогноз - це науково обґрунтоване, ймовірне судження про можливі стани об'єкта в майбутньому, про альтернативні шляхи і терміни його здійснення, а процес розроблення прогнозів на основі аналізу тенденцій і закономірностей розвитку об'єкта називається прогнозуванням.

Тут варто зазначити, що в сучасній літературі зустрічаються поняття, якими замінюють термін “прогнозування” термінами провіщення (віщування), і передбачення.

Розглянемо відмінності між поняттями передбачення (forecasting) та провіщення (prediction). Термін “провіщення”, звичайно, використовують коли мають справу з чітко окресленими подіями та досліджують їх здатність впливати на досліджуваний показник. Провіщення не можуть бути формалізовані, тобто підпорядковані правилам. Вони здебільшого є результатом ретельного внутрішнього знання та судження, котрі походять з досвіду [3].

На відміну від провіщення, передбачення можливе там, де існує упорядкованість і повторюваність явищ, або там, де спостерігаються усталені напрямки розвитку подій, спрямованість, у випадку неможливості їх описати за допомогою рядів динаміки чи сформулювати у вигляді історичних тенденцій. Тому неодмінно доводиться мати справу з ймовірностями і сукупністю можливих проєкцій. Але і обмеженості передбачення також очевидні. Зі збільшенням горизонту прогнозування, збільшується кількість прогнозних сценаріїв, та зростає ймовірність прогнозного відхилення.

Таким чином передбачення можливе лише там, де можна врахувати більшу кількість факторів, що справляють вплив на прогнозований показник.

Отже, можна зробити висновок, що передбачення не можуть провіщати результати, вони можуть точно встановлювати обмеження або рамки, всередині яких управлінські рішення можуть бути ефективними.

Прогнозний обсяг доходів бюджету України є плановим фінансовим показником відповідних доходів на конкретний період соціально-економічного розвитку. Його обсяг та реальність залежить, в першу чергу, від стану та тенденції економічного та соціального розвитку, стабільності, ефективності та прогресивності діючого законодавства, форм і методів організації роботи по мобілізації платежів до бюджету, рівня фінансової культури та інших факторів впливу.

План визначає конкретну мету і передбачає детальні події розвитку досліджуваного об'єкта. В плані фіксуються шляхи і засоби розвитку відповідно до поставлених завдань та прийняті управлінські рішення. Його головна відмітна риса — визначеність і директивність завдань. Таким чином, передбачення одержує в плані найбільшу конкретність і визначеність.

Між прогнозом і планом існують розбіжності. Головна з них полягає в тому, що план має директивний, а прогноз — імовірнісний характер. План — це однозначне рішення, у тому числі й тоді, коли він розробляється на варіантній основі. Прогноз же за самою своєю природою має альтернативний, варіантний зміст [11, с.9]. У цьому сенсі прогнозування являє собою дослідницьку базу планування, що має, однак, власну методологічну і методичну основу, багато в чому відмінну від планування. Розробка прогнозів заснована на прогностичних методах, у той час як планування спирається на більш суворі і точні методи балансових та інших розрахунків. Ще одна відмінність прогнозування від планування полягає в тому, що воно, будучи складовою частиною планування, існує самостійно. Виражається це, зокрема, в тому, що існують економічні процеси, які не завжди піддаються плануванню, але є об'єктами прогнозування. Чітко окресливши поняття прогнозування, слід дослідити основні положення цього процесу. Прогнозування повинно відповідати на два наступні питання:

- чого найбільш імовірно слід очікувати в майбутньому;
- яким чином слід впливати на умови, щоб досягти в майбутньому бажаної мети.

Процес прогнозування складається з ряду етапів, що накладає методологічний відбиток на бюджетне прогнозування і кожний з яких вирішує певне завдання:

1. Визначення завдання — уточнюється об'єкт прогнозу, формуються мета і задачі, визначається точність і час випередження прогнозу.

2. Формування об'єкта прогнозу відповідно до поставленого завдання - визначається структура об'єкта, виділяються основні чинники, з'ясовується їх підпорядкованість і взаємозв'язок.

3. Збір ретроспективної інформації про об'єкт - визначаються джерела інформації, розробляється методика переробки і подання інформації, встановлюються її обсяги.

4. Формалізація задачі - розробляється методика формалізованого подання інформації і здійснюється вибір класу моделей опису об'єкта прогнозу.

5. Вибір методів і алгоритму - серед відомих вибирається найбільш придатний метод прогнозування, розробляється відповідний алгоритм і оцінюється точність прогнозу.

6. Моделювання на основі ретроспективних даних оцінки якості моделі.

7. Отримання результатів прогнозу.

За функціональною ознакою (напрямком прогнозування) прогнози підрозділяються на два типи: пошуковий та нормативний. Пошуковий прогноз ґрунтується на умовному продовженні в майбутнє тенденцій розвитку досліджуваного об'єкта в минулому і сьогоденні, і не враховує: фактори, здатні змінити ці тенденції. Його завдання — з'ясувати, як буде розвиватися досліджуваний об'єкт за умов збереження існуючих тенденцій. Нормативний прогноз, на відміну від пошукового, розробляється на базі заздалегідь визначених цілей. Його завдання - визначити шляхи і терміни досягнення можливих станів об'єкта прогнозування в майбутньому. В той час як пошуковий прогноз при визначенні майбутнього стану об'єкта відштовхується від його минулого і сьогодення, нормативний прогноз здійснюється в зворотному порядку: від заданого стану в майбутньому до існуючих тенденцій та їх змін у світлі поставленої мети.

Обидва типи прогнозу існують одночасно на практиці і застосовуються спільно. В їх поєднанні виявляється роль прогнозуван-

ня як інструмента планування досягнення поставлених цілей. Спонукальна функція прогнозування використовує таку його особливість, як ефект впливу прогнозу на вихідні передумови передбачення. Ефект впливу може бути як позитивним, що викликає прискорення здійснення прогнозу, так і негативним, що гальмує його реалізацію, а в ряді випадків може супроводжуватись саморуйнуванням прогнозу. Обумовлено це тим, що досягнення цілей прогнозу знаходиться в прямій залежності від об'єктивних умов його здійснення. Рішення приймаються, як правило, на основі даних прогнозування. В свою чергу, прийняті рішення впливають на результати здійснення прогнозів. Тому, щоб уникнути конфлікту між прогнозуванням і прийняттям рішень, необхідно систематично корегувати прогноз, в тому числі шляхом його порівняння з цілями розвитку об'єкта прогнозування і його застосуванням. З типологією прогнозів тісно пов'язане питання пошуку джерела інформації про майбутній стан прогнозованого показника і способи прогнозування.

На підставі вищенаведеного можна зробити визначення поняття прогнозування доходів бюджету на середньострокову перспективу – це наукове передбачення обсягу податкових, неподаткових та інші надходжень, що поступають на безповоротній основі до бюджету на строк від 1 до 3 років.

В Україні система середньострокового прогнозування була започаткована Указом Президента України «Про впровадження системи стратегічного планування і прогнозування»[2]. Впровадження системи середньострокового прогнозування мало на меті підвищення рівня науково-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади.

Необхідність прогнозування доходів бюджету на середньострокову перспективу, в першу чергу, обумовлюється потребою держави у визначення шляхів розвитку суспільства й економічних ресурсів, що забезпечують його досягнення, для виявлення найбільш імовірних та економічно ефективних варіантів довгострокових, середньострокових і поточних планів, обґрунтування основних напрямків економічної і бюджетної політики, передбачення наслідків прийнятих рішень та здійснюваних у даний момент заходів. В умовах науково-технічного прогресу й удосконалення економічної системи

держави, прогнозування бюджетних надходжень стає одним з вирішальних наукових факторів формування стратегії і тактики суспільного розвитку.

Для з'ясування ролі прогнозування в бюджетному процесі, слід розглянути її більш детально. Аналіз розвитку державних фінансів та вивчення процесу складання, розгляду та затвердження бюджетів виявили ряд особливостей, які необхідно враховувати при розробці прогнозів бюджетних показників. Так, прогнозування розвитку державних фінансів повинно здійснюватися на основі загальноекономічних припущень щодо розвитку реального сектора економіки та платіжного балансу, проте при цьому необхідно враховувати також вплив бюджету на макроекономічну ситуацію. Зокрема, економічна активність у державі залежить від рівня оподаткування та рівня державних видатків, а обмінний курс та рівень інфляції — від рівня дефіциту бюджету та вибору шляхів його фінансування. Це означає, що для забезпечення взаємної погодженості макроекономічні та бюджетні прогнози на етапі розробки повинні постійно уточнюватися, що підтверджує необхідність та важливість здійснення комплексного підходу до вирішення проблеми отримання достовірних показників розвитку економіки України на перспективу.

Інша проблема виникає при прогнозуванні видаткової частини бюджету і полягає в необхідності врахування при розробці прогнозів не лише об'єктивних загальноекономічних факторів, таких як обмінний курс, середня заробітна плата, рівень інфляції тощо, але й суб'єктивних, суто вольових рішень Уряду, обумовлених вибором того чи іншого варіанту політики в області видатків. Останнє приводить до того, що при розробці прогнозів розвитку державних фінансів на перспективу головна увага приділяється, як правило, прогнозуванню показників доходної частини бюджету.

Першим кроком у вирішенні проблеми прогнозування бюджетних показників на перспективу є глибокий та детальний аналіз ситуації, що склалася у попередньому періоді, виявлення тенденції динаміки показників, що розглядаються, та чинників, що зумовили їх розвиток. Разом з тим здійснення якісного аналізу вимагає використання інформації, яка б забезпечувала однаковість методики розрахунку кожного показника, що моделюється, в межах свого часового ряду.

Аналіз дохідної та видаткової частин бюджету за останні роки виявив непорівнянність цієї інформації. Це пояснюється, в першу чергу, принциповим розходженням у визначенні основних категорій, якими є доходи та видатки бюджету, згідно з принципами побудови статистики державних фінансів, яка використовувалася в нашій країні до 1998 р., та загальноприйнятої у світі статистики державних фінансів, відповідно до принципів якої був складений та почав виконуватися бюджет 1998 р. Перехід вітчизняної статистики від методології балансу народного господарства до методології системи національних рахунків викликав необхідність здійснення переходу до нових принци-

пів обліку державних фінансів, що дало змогу в цілях якісного макроекономічного аналізу пов'язати бюджетні рахунки з іншими рахунками, які описують стан економіки.

На першій стадії бюджетного процесу, відповідно до стаття 32, Бюджетного кодексу, міністр фінансів України на підставі основних макропоказників економічного і соціального розвитку України (таблиця 1) на наступний бюджетний період та аналізу виконання бюджету у поточному бюджетному періоді визначає загальний рівень доходів та видатків бюджету і дає оцінку обсягу фінансування бюджету для складання пропозицій проекту Державного бюджету України.

Таблиця 1 – Основні макропоказники економічного і соціального розвитку України

Показник	Прогноз		
	2024 рік	2025 рік	2026 рік
Валовий внутрішній продукт: • номінальний, млрд грн	7824,8	9209,4	10654,0
% до попереднього року	105,0	107,0	107,5
Індекс споживчих цін: грудень до грудня попереднього року, %	110,8	107,0	105,8
Індекс цін виробників промислової продукції: • грудень до грудня попереднього року, %	112,5	108,6	107,1
Середньомісячна зарплата працівників, бруто: • номінальна, грн	21852	25645	29625
• номінальна, скоригована на індекс споживчих цін, % до попереднього року	106,0	106,9	108,8
Припущення прогнозу обмінного курсу гривні до долара США (в середньому за рік)	41,4	44,5	45,0

Джерело: розроблено автором на підставі [4]

Варто зазначити, що відповідно до першого пункту Указу Президента України “Про Міністерство економіки України” – воно є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у забезпеченні реалізації єдиної державної політики економічного і соціального розвитку України.

Серед основних завдань, визначені у пункті 3 указу, покладених на Мінекономіки України є участь у формуванні державної політики економічного і соціального розвитку України, розроблення механізмів її реалізації, прогнозів економічного і соціального розвитку на середньо- та короткостроковий періоди та відповідних програмних документів.

Таким чином, формування показників доходів зведеного бюджету України повинно

здійснюватись відповідно до основних макропоказників Державної програми економічного і соціального розвитку України, Бюджетної декларації та практики мобілізації доходів бюджету у попередні і поточному роках. Від їх правильної оцінки, тенденції та об'єктивності, залежатиме реальність дохідної частини державного та місцевих бюджетів і відповідно визначення реальних показників державних видатків.

Розробка планових показників доходів бюджетів України є важливим орієнтиром на стадії підготовки Основних засад бюджетної політики на наступний рік та формування бюджетних запитів головних розпорядників коштів.

Для виконання статті 13 Бюджетного кодексу України планування доходів бюджету

ту здійснюється окремо по загальному фонду та спеціальному фонду Державного та місцевих бюджетів України Міністерством фінансів України за участю окремих міністерств та відомств, зокрема органів стягнення на стадії складання проекту Державного бюджету України.

Таким чином спираючись на прогноз основних макропоказників економічного і соціального розвитку, розробленого Міністерством Економіки України, Міністерство фінансів України відповідно до Указу Президента “Про Положення про Міністерство фінансів України” - розробляє проект Державного бюджету України та прогнозних показників зведеного бюджету України, забезпечує в установленому порядку виконання Державного бюджету України, контролює дотримання правил складання звіту про виконання Державного бюджету України та зведеного бюджету України;

Інші обов’язки, що стосуються прогнозування, закріплені за Міністерством фінансів України згідно пункту 4 Указу. Відповідно до покладених на нього завдань Мінфін:

- бере участь у розробленні прогнозних показників економічного і соціального розвитку України на поточний період та перспективу;

- розробляє проект Державного бюджету України, прогнозні показники зведеного бюджету України, визначає порядок і строк подання центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями матеріалів для підготовки проекту Державного бюджету України;

- прогнозує і моделює на поточний період і на перспективу податкові надходження до бюджету, готує пропозиції щодо ефективного розподілу фінансових ресурсів для забезпечення державних витрат.

Таким чином, першочергова роль прогнозування проявляється на першій стадії бюджетного процесу. Але воно відіграє вплив і на другій стадії бюджетного процесу при розгляді та ухваленні закону про Державний бюджет України.

Враховуючи вищенаведене можна стверджувати, що на сьогодні в Україні постає не лише питання актуальності прогнозування доходів бюджету на середньострокову

перспективу, а й удосконалення самої методології прогнозування.

Бюджетне прогнозування має набути постійного стратегічного характеру, включати варіанти обґрунтування заходів щодо вдосконалення бюджетного механізму і засобів бюджетного регулювання за умови намагання підтримання фінансової збалансованості в економіці.

Прогнозування має стати невід’ємною частиною процесу бюджетного планування, що дасть змогу проаналізувати тенденції формування ресурсів бюджету та їхнє використання, виявити чинники, які необхідно враховувати у розрахунках бюджетних показників, визначити їх взаємозв’язки. Призначення бюджетного прогнозування полягає в оцінці різних і найвірогідніших варіантів формування ресурсів бюджету і напрямів використання цих ресурсів. Аналіз таких варіантів створює основу для вибору цілей, які є орієнтиром при розробленні бюджету.

Таким чином, сучасні умови вимагають максимального розширення області застосування процесу прогнозування, подальшого удосконалення методології і методики розробки прогнозів. Адже чим достовірніше прогнозування процесів суспільного розвитку, тим ефективнішим є планування і керування цими процесами в суспільстві.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення: 25 серпня 2023 р.)
2. Бюджетний менеджмент : навчальний посібник . І. Г. Благун [та ін.]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : Магнолія. 2018. 230 с.
3. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. Київ, 1996. С. 194-251.
4. Мінфін відновить Бюджетну декларацію на три роки та прогноз бюджетних показників. URL: <https://oblikbudget.com.ua/news/62007-minfin-vidnovit-byudzhetnu-deklaratsiyu-na-tri-roki-ta-prognoz-byudzhetnikh-pokaznikiv> (дата звернення: 25 серпня 2023 р.)
5. Грабовецький Б. Є. *Економічне прогнозування і планування*: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 188 с.

6. Розпутенко І. В. *Реформування бюджетного процесу в Україні: проблеми і недоліки* : навч. посібник. Київ : НАДУ, 2014. 48 с.

7. *Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654>. (дата звернення: 25 серпня 2023 р.)

8. Товкун Л. В. Бюджетний процес: значення та перспективи розвитку в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2022. Випуск 45. Том 2. С. 48-52.

9. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». Київ, 2017. 184 с.

10. Миськів Г. *Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти* (у схемах і таблицях): навчальний посібник. Львів: Растр-7, 2020. 272 с.

11. Бюджетна декларація на 2020-2022 роки. URL: <http://nizhynbudget.org/static/file/budzetna-deklaracia-na-2020-2022-roki.pdf>. (дата звернення: 25 серпня 2023 р.)

12. Лозовська Л.І., Бандоріна Л.М., Савчук Л.М., Удачина К.О. *Прогнозування соціально-економічних процесів*: навчальний посібник. Дніпро: УДУНТ, 2022. 146 с.

References

1. Budget Code of Ukraine dated July 8, 2010 No. 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (application date: August 25, 2023)

2. Blahun, I. H. (2018). Budget management: training manual. [and others]; Lviv. state University of Internal Affairs affairs Lviv: Magnolia, 230.

3. Bell, D. (1996). The advent of post-industrial society. *Modern foreign social philosophy*. Kyiv, 194-251.

Стаття надійшла

до редакції : 25.08.2023 р.

4. The Ministry of Finance will renew the Budget Declaration for three years and the forecast of budget indicators. Received from: <https://oblikbudget.com.ua/news/62007-minfin-vidnovit-byudzhetnu-deklaratsiyu-na-tri-roki-ta-prognoz-byudzhetnikh-pokaznikiv> (date of application: August 25, 2023)

5. Hrabovetskyi, B. E. (2013). Economic forecasting and planning: Training manual. Kyiv: Center for Educational Literature, 188.

6. Rozputenko, I. V. (2014). Reforming the budget process in Ukraine: problems and shortcomings: academic. manual. Kyiv: NADU, 48.

7. Peculiarities of the budget process under martial law. Received from: <https://decentralization.gov.ua/news/14654>. (date of application: August 25, 2023)

8. Tovkun, L. V. (2022). The budget process: significance and development prospects in modern conditions. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. The RIGHT series*, 45(2), 48-52.

9. Zubenko, V. V. (2017). Modern budget system: rules and procedures: Study guide. IBSED, Project "Strengthening the local financial initiative (ZMFI-II) implementation". Kyiv, 184.

10. Myskiv, H. (2020). Budget system: theoretical and practical aspects (in diagrams and tables): study guide. Lviv: Rastr-7, 272.

11. Budget declaration for 2020-2022. Received from: <http://nizhynbudget.org/static/file/budzetna-deklaracia-na-2020-2022-roki.pdf>. (application date: August 25, 2023)

12. Lozovska, L.I., Bandorina, L.M., Savchuk, L.M. and Udachyna, K.O. (2022). Forecasting socio-economic processes: a study guide. Dnipro: UDUNT, 146.

Стаття прийнята

до друку: 29.09.2023 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Кожем'якіна С. М. Прогнози в бюджетному регулюванні розвитку економіки. *Часопис економічних реформ*. 2023. № 3(51). С. 34–41.

